
Skjulte skatter

MARTON KÖNIG

marton.konig@tidsskriftet.no

Marton König er medisinsk redaktør i Tidsskriftet. Han er ph.d. og lege i spesialisering i nevrokirurgi ved Oslo universitetssykehus.

Vi må bli flinkere til å bruke tilgjengelige ressurser bedre, også i perioder uten krise.

Foto: Øystein Horgmo

Høsten 1952 ble København rammet av en alvorlig polioepidemi. Over 3 000 pasienter ble innlagt ved Blegdams Hospital, og nesten 350 av disse – hovedsakelig tenåringer – hadde paralyse av pustemuskulaturen. Dødeligheten var over 90 %, og de fleste døde innen tre dager etter innleggelsen (1). Legene følte seg maktesløse. Anestesilege Bjørn Ibsen (1915–2007) forstod etter hvert at det var CO₂-narkosen som tok pasientenes liv, ikke virusinfeksjonen. Pasientene ble trakeostomert for å ventileres mekanisk og dermed bli kvitt den giftige gassen. Det var bare ett stort problem: jernlungen – datidens respirator – kunne ikke stå for ventileringen.

Løsningen? Medisinstudenter. Da epidemien var på sitt verste, ble 70 pasienter håndventilert av over 200 studenter døgnet rundt, hver dag. Dødeligheten falt fra 90 % til 25 % i løpet av noen uker (1).

«Medisinstudenter må ses på som en ressurs i større grad enn det gjøres i dag, også utenom krisetider»

I 2020, under den første fasen av covid-19-pandemien, mistet tusenvis av medisinstudenter tilgang til pasienter og fysiske møter med sine lærere. Auditorier og undersøkelsesrom ble byttet ut med digitale undervisningsplattformer – uten samme opplevelse av samhold, utfordring, læring og mestring. Noen studenter satt fast i et land langt unna familien, andre måtte forlate sine studiekamerater og dra hjem. Hverdagen var uoversiktlig og kaotisk for mange (2, 3). Jeg er sikker på at mange var redde også, både på vegne av seg selv, sine venner og nærmeste.

Helsedirektoratet klargjorde 15. mars at sisteårsstudenter i medisin ansees som helsepersonell og dermed som del av den nasjonale beredskapstjenesten (4). Helseinstitusjoner over hele landet henvendte seg til medisinstudentene for å få hjelp (5). I løpet av ett døgn meldte flere hundre seg til tjeneste og bidro med det til redusering av bemanningsunderskuddet (6). Studentene var viktige bidragsytere under håndteringen av behovet for økt smittevern, testing og behandling av befolkningen. De måtte i tillegg bistå med informasjon, både til pasienter og familie – en informasjon som ikke alltid var lett å forstå eller å videreformidle. Studentenes kreative «vaskesang» nådde ut til flere tusen mennesker (7).

Situasjonen ble ytterligere komplisert ved at eksamen nærmet seg. Alle måtte gjøre vanskelige, men viktige prioriteringer (8). Ekstravakt på legevakten eller lese til eksamen? Skal pasientene eller egne studier gå først? Mange har også måttet håndtere uvante problemstillinger utenfor eget kompetanseområde (9). Covid-19-pandemien har lært oss at disiplin, teoretisk og praktisk kompetanse alene ikke er nok til å gi oss den tryggheten og mestringsfølelsen vi ønsker. Like viktig er evnen til omstilling og håndtering av usikkerhet.

Vi vet ikke når pandemien er over, eller hvilken effekt den kommer til å ha på fremtiden. Derfor må vi lære å tenke nytt og annerledes. Akkurat som de danske legene under polioepidemien i 1950-årene. Medisinstudenter må ses på som en ressurs i større grad enn det gjøres i dag, også utenom krisetider. De har, især mot slutten av studiet, mye kunnskap og som regel enda mer motivasjon til å bidra. Arbeid utenfor studiet bidrar ikke bare til økt kompetanse, men også til bedre forståelse av helsesystemet og ansvaret legeyrket medbringer. Man skal heller ikke glemme at i dagens søknadssystem for turnusplasser er en CV med klinisk praksis og smittevernarbeid viktig.

Arbeid utenfor studiet kan også bidra til større ydmykhet og realistiske forventninger. Mange av følelsene medisinstudentene fikk denne våren, som utrygghet, utilstrekkelighet og usikkerhet, vil de møte som ferdige leger hver dag. I usikre tider søker vi alle trygghet. Uansett hvor stor utryggheten er, er medisinstudenter og leger blant de heldige som deler noe svært verdifullt: faget vårt. Medisinfaget gir oss mulighet til å forstå virkeligheten. Men denne forståelsen er ikke alltid nok – vi må lære oss til å bruke både kunnskapen og de tilgjengelige ressursene på en best mulig måte.

Tidsskriftet ønsker å formidle kunnskap til alle som har et forhold til vårt fantastiske fag, inklusive studentene. Ikke bare i, men også mellom, kriser. Vi kan alle lære av andres seire og feil. Tidsskriftets kasuistikker gir en unik mulighet for å lære. Oversiktsartikler om kliniske emner er nyttige supplement til bøker og bidrar med oppdatert informasjon, tilpasset landet vi bor i. Debattinnlegg, inviterte lederartikler og kronikker gir overblikk over aktuelle saker i norsk medisin, uansett hvor i verden man er. Det handler ikke om hvor vi er eller hvor vi ender opp. Det handler om hva vi lærer på veien.

LITTERATUR

1. West JB. The physiological challenges of the 1952 Copenhagen poliomyelitis epidemic and a renaissance in clinical respiratory physiology. *J Appl Physiol* (1985) 2005; 99: 424–32. [PubMed][CrossRef]
2. Erikssøn SB. Utfordringene medisinstudenter i utlandet møter under COVID-19 pandemien *Æsculap* 2020; 100: 33.
3. Mjønes TS. Frihet *Æsculap* 2020; 100: 6.
4. Universitetet i Oslo. 600 UiO-studenter klare til innsats i helsevesenet. <https://www.uio.no/om/hms/korona/aktuelt/600-uio-studenter-klare-til-innsats-i-helsevesenet.html> Lest 23.7.2020.
5. Storvik AG, Tømmerbakke SG. Ber medisinstudenter over hele landet om hjelp. *Dagens Medisin* 13.3.2020. <https://www.dagensmedisin.no/artikler/2020/03/13/ber-medisinstudenter-over-hele-landet-om-hjelp/> Lest 19.7.2020.
6. Universitetet i Oslo. - Hadde ikke gått uten studentene. <https://www.med.uio.no/studier/aktuelt/aktuelle-saker/2020/Hadde-ikke-gaatt-uten-studentene> Lest 23.7.2020.
7. Wiik S. Sjekkk UiB-studentenes korona-sang. *Bergensavisen* 25.3.2020. <https://www.ba.no/sjekkk-uib-studentenes-korona-sang/s/5-8-1262781> Lest 4.8.2020.
8. Torgersen H. Helsestudenter vil bidra, men eksamen nærmer seg. *NRK Rogaland* 19.3.2020. <https://www.nrk.no/rogaland/legestudenter-og-sykepleierstudenter-vil-bidra-i-korona-krisen-1.14948661> Lest 4.8.2020.
9. Harvey A. Covid-19: medical students should not work outside their competency, says BMA. *BMJ* 2020; 368: m1197. [PubMed][CrossRef]

